

# OBSAH

|                                                                                                                                   |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| SLOVO NA ÚVOD .....                                                                                                               | 3  |
| 1. POJEM, PŘEDMĚT A TERMINOLOGIE DIDAKTIKY MENTÁLNĚ<br>RETARDOVANÝCH, JEJÍ VZTAH K OSTATNÍM VĚDNÍM OBORŮM<br>A PROPEDEUTIKA ..... | 5  |
| 1.1. Teorie vzdělání .....                                                                                                        | 5  |
| 1.2. Teorie vyučování .....                                                                                                       | 8  |
| 2. GNOZEOLOGICKÁ A PSYCHOLOGICKÁ PODSTATA PROCESU<br>VYUČOVÁNÍ MENTÁLNĚ RETARDOVANÝCH .....                                       | 10 |
| 2.1. Gnozeologická východiska vyučování .....                                                                                     | 10 |
| 2.2. Psychologická východiska vyučování .....                                                                                     | 11 |
| 3. ČINITELÉ VYUČOVACÍHO PROCESU .....                                                                                             | 17 |
| 3.1. Učitel – speciální pedagog .....                                                                                             | 17 |
| 3.2. Mentálně retardovaný žák .....                                                                                               | 19 |
| 3.2.1. Bezprostřední poznání .....                                                                                                | 20 |
| 3.2.2. Myšlení a řeč mentálně retardovaných .....                                                                                 | 21 |
| 3.2.3. Paměť mentálně retardovaných .....                                                                                         | 22 |
| 3.2.4. Pozornost mentálně postižených .....                                                                                       | 22 |
| 3.2.5. Emotivita a motivace .....                                                                                                 | 23 |
| 3.2.6. Specifická aspirace .....                                                                                                  | 24 |
| 3.2.7. Charakter mentálně retardovaných .....                                                                                     | 25 |
| 3.2.8. Socializace mentálně postižených .....                                                                                     | 25 |
| 4. DIDAKTICKÉ ZÁSADY .....                                                                                                        | 28 |
| 4.1. Zásada názornosti .....                                                                                                      | 28 |
| 4.2. Zásada přiměřenosti .....                                                                                                    | 29 |
| 4.3. Zásada soustavnosti .....                                                                                                    | 30 |
| 4.4. Zásada trvalosti .....                                                                                                       | 31 |
| 4.5. Zásada uvědomělosti a aktivity žáků .....                                                                                    | 31 |
| 5. DIDAKTICKÉ METODY .....                                                                                                        | 33 |
| 5.1. Motivační metody .....                                                                                                       | 34 |
| 5.1.1. Úvodní motivační metody .....                                                                                              | 34 |
| 5.1.2. Průběžně motivační metody .....                                                                                            | 34 |
| 5.2. Expoziční metody .....                                                                                                       | 35 |
| 5.2.1. Metody přímého přenosu poznatků .....                                                                                      | 35 |
| 5.2.2. Metody zprostředkovaného přenosu informací .....                                                                           | 36 |
| 5.2.2.1. Metody demonstrační .....                                                                                                | 36 |
| 5.2.2.2. Metody pracovní .....                                                                                                    | 37 |
| 5.2.2.3. Dramatické metody .....                                                                                                  | 38 |
| 5.2.2.4. Metody heuristické .....                                                                                                 | 39 |
| 5.2.2.5. Samostatná práce .....                                                                                                   | 40 |
| 5.3. Metody fixační .....                                                                                                         | 40 |
| 5.3.1. Metody opakování vědomostí .....                                                                                           | 40 |
| 5.3.2. Metody nácviku dovedností .....                                                                                            | 41 |



|                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.4. Klasifikační metody . . . . .                                                          | 42  |
| 6. VYUČOVACÍ FORMY NA ZVLÁŠTNÍ ŠKOLE . . . . .                                              | 45  |
| 7. DIDAKTICKÉ POMŮCKY NA ZVLÁŠTNÍ ŠKOLE . . . . .                                           | 47  |
| 7.1. Didaktické dvojrozměrné pomůcky . . . . .                                              | 48  |
| 7.2. Didaktické trojrozměrné pomůcky . . . . .                                              | 49  |
| 8. MODERNIZACE VYUČOVACÍHO PROCESU . . . . .                                                | 50  |
| 8.1. Modernizace pojetí výchovně vzdělávacího procesu . . . . .                             | 50  |
| 8.1.1. Koncepce rozvíjejícího vyučování L. V. Zankova . . . . .                             | 50  |
| 8.1.2. Waldorfská pedagogika . . . . .                                                      | 51  |
| 8.2. Modernizace obsahu vyučování . . . . .                                                 | 51  |
| 8.3. Modernizace vyučovacích forem . . . . .                                                | 52  |
| 8.4. Modernizace didaktických metod . . . . .                                               | 53  |
| 8.5. Tvořivá dramatika . . . . .                                                            | 54  |
| 9. SPECIFIKA JAZYKA ČESKÉHO V 1. – 3. ROČNÍKU ZVLÁŠTNÍ ŠKOLY<br>/KREJČÍŘOVÁ OLGA/ . . . . . | 57  |
| 9.1. Složky jazyka českého v 1. – 3. ročníku zvláštní školy . . . . .                       | 57  |
| 9.2. Čtení . . . . .                                                                        | 58  |
| 9.3. Psaní . . . . .                                                                        | 62  |
| 9.4. Prvouka . . . . .                                                                      | 67  |
| 9.5. Prvky výtvarné výchovy . . . . .                                                       | 67  |
| 9.6. Prvky hudební výchovy . . . . .                                                        | 68  |
| 10. VÝTVARNÁ VÝCHOVA MENTÁLNĚ RETARDOVANÝCH . . . . .                                       | 69  |
| 10.1. Diagnostická funkce výtvarné výchovy na zvláštní škole. . . . .                       | 70  |
| 10.1.1. Vývoj dětské kresby . . . . .                                                       | 72  |
| 10.2. Terapeutická funkce výtvarné výchovy na zvláštní škole . . . . .                      | 74  |
| 10.2.1. Metodika arteterapie (speciální výtvarné výchovy) . . . . .                         | 76  |
| 10.3. Tvořivé pojetí výtvarné výchovy na zvláštní škole . . . . .                           | 79  |
| 10.3.1. Výtvarná výchova na prvním stupni zvláštní školy . . . . .                          | 80  |
| 10.3.2. Výtvarná výchova na druhém stupni zvláštní školy . . . . .                          | 87  |
| 11. HUDEBNÍ VÝCHOVA MENTÁLNĚ POSTIŽENÝCH DĚTÍ . . . . .                                     | 90  |
| 11.1. Rozcvičování v hodinách hudební výchovy . . . . .                                     | 91  |
| 11.1.1. Svalové rozcvičky . . . . .                                                         | 91  |
| 11.1.2. Dechová cvičení. . . . .                                                            | 92  |
| 11.1.3. Artikulační cvičení . . . . .                                                       | 94  |
| 11.2. Pěvecké činnosti . . . . .                                                            | 95  |
| 11.3. Instrumentální činnost . . . . .                                                      | 97  |
| 11.3.1. Doprovodné nástroje a jejich využití . . . . .                                      | 98  |
| 11.3.2. Rytmus a rytmická cvičení . . . . .                                                 | 98  |
| 11.4. Pohybové hry . . . . .                                                                | 101 |
| 11.5. Poslech . . . . .                                                                     | 102 |



|                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 12. PRACOVNÍ VYUČOVÁNÍ . . . . .                                                                                 | 104 |
| 12.1. Odraz zvláštností osobnostní struktury mentálně retardovaných v hodinách<br>pracovního vyučování . . . . . | 104 |
| 12.2. Didaktické prostředky pracovního vyučování na zvláštní škole . . . . .                                     | 107 |
| 12.2.1. Didaktické zásady . . . . .                                                                              | 107 |
| 12.2.2. Metody pracovního vyučování . . . . .                                                                    | 108 |
| 12.2.3. Organizační formy pracovního vyučování . . . . .                                                         | 109 |
| 12.3. Struktura a obsah pracovního vyučování na zvláštní škole . . . . .                                         | 110 |
| 12.3.1. Dílenské práce na nižším stupni zvláštní školy . . . . .                                                 | 110 |
| 12.3.2. Dílenské práce na vyšším stupni zvláštní školy . . . . .                                                 | 111 |
| 13. METODICKÉ POZNÁMKY K TĚLESNÉ A SPORTOVNÍ VÝCHOVĚ<br>NA ZVLÁŠTNÍ ŠKOLE . . . . .                              | 113 |
| 13.1. Organizace a obsah předmětu . . . . .                                                                      | 114 |
| 13.2. Dopravní výchova mentálně postižených dětí . . . . .                                                       | 115 |